નાટક સમયસાર

શિબિર–૨૦ નિર્જરા દ્વાર (છંદ ૧૨–૩૫)

પ્રવચન–૧ તા. ૧૯–૧૦–૨૫ સવાર

Episodes 218 - 223

Episode 218

Bhakti in Challenging Times

સત્પુરુષ ભક્તિ	Challenging times
* દુર્લભમાં દુર્લભ - મનુષ્યપણું - Contemporary - શરણ - શ્રવણ સેવા - મારા - મારો છે * સત્પુરુષનું શરણ - Eg. સસલું - સિંહ Planning for your death	* ભક્તિ કરવાથી - સમસ્યા અનુપસ્થિતિ નહીં - શ્રદ્ધા ઉપસ્થિતિ * God loves you - Eg. Kid - cigarette Shopkeeper gives - Parents don't
* સત્પુરુષની આજ્ઞા - Eg. ડૉક્ટર - દવા - not photo * વાયદાઓ - વાંધાઓ - Eg. Frog 80^{0}C - Sudden - gradual	* Problems - God sent - Eg. TV - Pakistan - Eg. Kid - fall - laddu * Tested in challenging time - Eg. માતૃભાષા - Caught in unawareness

Episode 219

છંદ ૧૨

શ્રીગુરુની વાત અજ્ઞાની જીવો માનતા નથી

અજ્ઞાની માનતો નથી
* સર્વ જગવાસી જીવોના હિતાર્થે - ગુરુ ઉપદેશ આપે છે કે - ઉપદેશ દેવો - એ ગુરુની કરુણા છે
* ઉપદેશ આપે છે કે હે જીવ - તમે મોહનિદ્રામાં સૂઈને - અનંત કાળ ગુમાવ્યો છે * માટે હવે જાગૃત થઈને - ભગવાનના હિતોપદેશને સાંભળો - તેનાથી તમારું હિત / કલ્યાણ થશે
* તમે મારી પાસે આવો - હું તમને તમારા ગુણો બતાવું a) જે શાંત રસથી ભરેલા છે b) જે કર્મકલંકથી રહિત છે * શાંત અને સાવધાન થઈ સાંભળો - ધારણ કરો
* આવાં મધુર વચનો કહેવા છતાં જે ચિત્તમાં ધરતો નથી * એ કાં તો Eg. માટીનાં પૂતળાં સમાન છે Eg. ચિતરેલા માણસ જેવો છે * દીર્ઘસંસારી જીવ - ધારણ કરતો નથી - દેહમાં (અહં) સંયોગોમાં (મમ) કરે છે

Episode 220

છંદ ૧૩

જીવની શયન-જાગૃત દશા કહેવાની પ્રતિજ્ઞા

બન્ને દશાનાં કથનની પ્રતિજ્ઞા
* ફરીથી સદ્‌ગુરુ શિખામણ - આપે છે અને હિતવચન કહે છે - ન માનવા છતાં ફરીથી કહે છે * મીઠાં વચનથી સમજાવે છે a) Not કઠોર વચન b) ધિક્કારયુક્ત વચન નહીં * જેથી જીવ પ્રેરણા પામે a) Not વિરોધકભાવ b) Not સ્વધિક્કારભાવ * મોક્ષનો - ભવનો a) સંવેગ - નિર્વેદ જાગે b) આત્મપુરુષાર્થનો મહિમા જાગે
* ફરીથી - શું કહે છે - જીવની સુષુપ્ત દશા અને જાગૃત દશા - બન્નેનું સ્વરૂપ
* Problem is Eg. Puppy - car - hurts ફાવી ગયું છે * પ્રલોભનમાં અટક્યો Eg. Jail - ચૂરમું - caught Last chance
* ગુરુની બલિહારી - પ્રત્યક્ષ જોઈએ - Eg. ગંગા video Eg. Khichdi પ્યાસ આગ ચિત્ર * જ્ઞાનીની કરુણા - ગમે તે પ્રકારે જાગે - કલ્યાણ થાય

Episode 221

<u>છંદ ૧૪</u>

<u>જીવની શયન અવસ્થા</u>

<u>ઉપમા</u>

* કાયારૂપ ચિત્રશાળા / મહેલમાં
  કર્મરૂપી મોટો પલંગ છે
  તે ઉપર મોહમાયાની તળાઈ / પથારી
  કલ્પનારૂપી ચાદર બિછાવી છે
  તેના પર જીવ પોતાના સ્વરૂપને
  ભૂલીને સૂઈ રહ્યો છે
* એવી જડ સામગ્રી લઈ ચેતન
  - તેના ઉપર સૂતો છે
  - પોતાને દેહરૂપ માનવા લાગે છે
  - પરમાં મમત્વ કરે છે

---

* મોહના વાયુ વીંઝાય છે જેથી
  - આંખ બંધ થાય છે
  - વિવેકરૂપ નેત્રો બિડાઈ રહ્યાં છે
* જોરદાર કર્મોદય
  - એ ઘોરવાનો અવાજ છે
  - Snoring
* Snoring because of થાક
  - સંકલ્પ-વિકલ્પો
  - વિચારો - વિકારો - વિભાવો

---

* વિષયસુખને માટે ભટકવું
  - તે સ્વપ્ન છે
  - સ્વપ્નાવસ્થામાં છે

---

* આવી મૂઢ દશામાં જીવ
  - હંમેશાં મગ્ન રહે છે
  - તે જ શયન દશા છે
* ભ્રમજાળમાં રહે છે
  - પોતાના સ્વરૂપને પામતો નથી
  - મિથ્યાત્વમાં ભટકતો રહે છે

<u>વિશેષાર્થ</u>

* જીવ જાગૃત છતાં સૂતો છે
  - શરીર મન ઇન્દ્રિય - અક્રિય
  - આત્મબેહોશી - નિષ્ક્રિય સૂતો છે
* દુનિયા જેને જાગૃત દશા કહે
  અધ્યાત્મ તેને શયન દશા કહે
  જ્ઞાની જેને જાગૃત - next છંદ
* સ્વપ્નાવસ્થામાં રાચે છે
  - રાતનું સ્વપ્ન - સવાર થતાં તૂટે
  - મિથ્યાત્વ - સમ્યગ્દર્શનથી તૂટે

---

* પદાર્થમાં
  ઇષ્ટ-અનિષ્ટ બુદ્ધિ
  All should feel
* Realise
  - સંયોગોથી જુદો છું
  - Does not affect me
  - Do not need to do anything
  - I am જ્ઞાયક
  - No વ્યાકુળતા - because no હસ્તક્ષેપ
  - દરેક દ્રવ્ય સ્વતંત્ર - સ્વયં
  - જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવી છું

---

* Next છંદ
  - Quoted in Patrank 779
  - To Pujyashri Sobhagbhai
  - After Idar
  - Before Samadhimaran

Episode 222

છંદ ૧૫

જીવની જાગૃત દશા

* સમ્યગ્જ્ઞાન પ્રગટ થયે
  - મહેલ / પલંગ / પથારી / ચાદર
  - સર્વને ભિન્ન માને છે
* ભૂતકાળમાં આત્માને ભૂલીને
  - હું સૂઈ રહ્યો તે અવસ્થા
    પણ મારી નથી
* નિદ્રા અને જાગૃત અવસ્થાથી
  - હું ન્યારો છું - બન્ને પર્યાય છે
  - હું પર્યાયથી ભિન્ન - ત્રિકાળી ધ્રુવ તત્ત્વ છું

* હવે વર્તમાનમાં એક પળ
  - પણ નિદ્રામાં નહીં ગુમાવું
  - પ્રમાદ નહીં કરું
* કષાયની મંદતા - સ્વરૂપલક્ષ થયે
  - હવે વિકલ્પોનો થાક નથી
  - તેથી ઊંઘીશ નહીં
* શરીરનો થાક જલદી ઊતરે
  પણ મનનો થાક ઉતારવા
  વધુ ઊંઘ જોઈએ છે

* સ્વપ્ન તૂટતાં દુઃખ રહેતું નથી
  - જાગૃત થતાં શમાય છે
  - Eg. સમ્યગ્દ્રષ્ટિ નારકી - so much પીડા - છતાં સમત્વ
* Snoring and dreams
  - Were because of મિથ્યાત્વ
  - હવે હું જાગૃત થયો છું
* અચેતન દ્રવ્ય / ભાવોને
  - પોતાથી ભિન્ન
  - જાણ્યાં છે
* સ્વરૂપદ્રષ્ટિ ઉત્પન્ન થઈ છે
  - આત્મદર્પણમાં સમસ્ત ગુણો
    દેખાઈ રહ્યા છે
* જડભાવોનો ત્યાગ કરી
  - સ્વરૂપલક્ષ કરી પોતાને સંભાળે છે
  - સ્વરૂપમાં સ્થિર થવાનો જ પુરુષાર્થ કરે છે
* જ્ઞાની સૂતાં સમયે પણ જાગૃત
  - Because of સમ્યક્ પ્રતીતિ - સતત નિર્જરા
  - Therefore taken this વિષય in નિર્જરા અધિકાર

Episode 223

છંદ ૧૬

જાગૃત દશાનું ફળ

* આ છંદમાં
  - જાગૃત દશાનું ફળ આવે
    તે બતાવ્યું છે
* આ જ સંસારમાં
  - જ્ઞાની જાગૃત છે
  - જગવાસી અજ્ઞાની સૂતો છે
* મોહાંધ જીવ - સૂતો છે
  - ભલે પુણ્યોદયના કારણે
    લોકો જાગૃત / મહાન માને

* જાગૃત જીવ - શિવરૂપ છે
  - અજાગૃત જીવ - સુષુપ્ત દશામાં
  - સંસારમાં પરિભ્રમણ કરે છે
* જે સંસારમાં રહેવા છતાં
  - સંસાર વિષે લીન થતા નથી
    તે જાગૃત / જ્ઞાની છે
* જે સંસારમાં રહેતાં
  - સંસાર વિષે લીન થઈને સૂતા છે
    તેમને સૂતા / અજ્ઞાની / જગતવાસી જાણવા

પ્રવચન-૨ તા. ૧૯-૧૦-૨૫ બપોર

Episodes 224 - 227

Episode 224

Ignite the Spiritual Dimension

Deeper reason

* Conflict
  - Eg. Movie without conflict
  - Not interesting - if nothing goes wrong
* Living in complex civilization
  - Constant changes outside
  - Eg. Mental narratives (make problems)
* Universe likes to clean
  - Eg. Lot of branches - wind
  - Cleans up
* Need reunion with self
  - Universe - self - soul
  - Connect to higher self

---

* You are here for
  - Deeper reason
  - Realise - bring spiritual dimension
* Enter Zen
  - Stillness
  - Eg. Hear sound of stream
* History of Zen
  - ધ્યાન - Chaan
  - Chen - Zen
* Spiritual dimension
  - Eg. Bird - branch - break
  - Fall or fly

Episode 225

<u>છંદ ૧૭</u>

આત્મ-અનુભવ ગ્રહણ કરવાની શિખામણ

<table>
<tr><th>શિખામણ</th><th>વિશેષાર્થ</th></tr>
<tr><td>
* જે જન્મ-મરણનો ભય
- દૂર કરે છે
- ઉપમારહિત છે Eg. રામ જેવા રામ
* જેનું ગ્રહણ કરવાથી
- બીજાં બધાં પદ - ઈન્દ્ર, ધરણેન્દ્ર, નરેન્દ્ર વિપત્તિરૂપ ભાસવા લાગે છે
* તે આત્મ-અનુભવરૂપ પદને
- અંગીકાર કરો
- તેને સેવો - સ્થિર રહો
</td><td rowspan="3">
* અંગીકાર કરો - એ પણ
- વ્યવહાર કથન છે
- દૃષ્ટિ ત્રિકાળી પર કરો
* બીજાં બધાં પદ દુઃખરૂપ છે
- Eg. PM ઉચ્ચ પદ
- But cannot go to મેળા even if he wishes
* પૌદ્‌ગલિક - બાહ્ય પદ
- ભય / સ્પર્ધા આદિ ભાવોથી ઘેરાયેલા છે
* All પદ
- અનિત્ય - અસાર
- આત્મપદ : નિત્ય - સારભૂત
* Even
- અરિહંતપદ છૂટે - નિર્વાણ વખતે
- આચાર્યપદ છૂટે - સમાધિમરણ વખતે (leaves it)
</td></tr>
<tr><td>
* જે પદ સંસારના ભયને
- હરનાર છે
- જે ઉપમારહિત છે
* જેને એક વાર અનુભવ્યા પછી
- બીજાં બધાં પદ આપત્તિરૂપ લાગે છે
* એવા આત્મ-અનુભવરૂપ
- પદને સેવો
- તેમાં સ્થિર રહો
</td></tr>
<tr><td>
* જે પદ પ્રાપ્ત થતાં
- જન્મ-મરણનો ભય મટે
- પરિભ્રમણ તૂટે
* ઈન્દ્ર - ધરણેન્દ્ર - નરેન્દ્ર પદ
- આપદા - વિપત્તિ - દુઃખરૂપ ભાસે છે
* એવું આત્મપદ
- અંગીકાર કરો - ગ્રહણ કરો
- સેવો
</td></tr>
</table>

Episode 226

<u>છંદ ૧૮</u>

<u>સંસાર સર્વથા અસત્ય છે</u>

<u>સંસાર અસત્ય છે</u>

* જ્યારે જીવ સૂતો હોય છે

  - અને સ્વપ્ન જુએ છે
  - ત્યારે તેને તે સ્વપ્નમાં જોયેલી વસ્તુ / ઘટના
    સાચી લાગે છે
    Eg. બાળ - પ્રૌઢ
    Eg. Toy
    Eg. કાપડ Mulla

* પરંતુ તે જ્યારે જાગે છે

  - ત્યારે તેને સ્વપ્નની
    વસ્તુ / ઘટના ખોટી લાગે છે

---

* જ્યારે તે જાગે છે

  - ત્યારે હું શરીર છું
    આ મારી વસ્તુઓ છે એમ
    બધું સાચું લાગે છે

* પણ મૃત્યુનો વિચાર કરે છે

  - ત્યારે વર્તમાનનું બધું
    મિથ્યા લાગે છે
    Eg. જુગારખાનું
    Eg. Rainbow

---

* જ્યારે તે નવો જન્મ લે છે

  - ત્યારે તેને મરણ પણ
    જૂઠું લાગે છે

---

* આમ સૂતાં-જાગતાં
  તથા સાચા-જૂઠાનો દાવપેચ

  બદલાયા કરે છે

* વારંવાર એ અવતાર લે છે

  - અને વારંવાર ચક્રાવામાં
    પડે છે - ફસાય છે

* આ પ્રમાણે સંસારના ઢંગ

  - જોઈને લાગે છે કે
    સંસાર સર્વત્ર અસત્ય છે

<u>વિશેષાર્થ</u>

* જ્યારે નિત્ય આત્મા પર

  - દૃષ્ટિ જાય છે ત્યારે
    જન્મ-મરણરૂપ સંસાર જૂઠો લાગે છે

* પરસંયોગ - પરભાવથી

  ભિન્ન એક શુદ્ધ આત્મા જ
  સત્ય છે

* જ્ઞાનીને આખો સંસાર
  અસત્ય ભાસે છે

  તેથી વિરક્ત રહે છે

* કર્મકૃત સ્થિતિ (પરિસ્થિતિ) / ભાવો (રાગાદિ)

  - બન્ને અનિત્ય તથા જૂઠાં
    ભાસે છે

* એક ધ્રુવધામ જ સત્ય

  - તેથી ત્યાં દૃષ્ટિ કરી
    તેમાં સ્થિર રહેવાનો પુરુષાર્થ કરે છે

---

* સમ્યગ્જ્ઞાનનો મહિમા

  - Quantityનું નામ નથી
  - Qualityનું નામ છે

* ઘણું જાણવું - સાચું જાણવું

  - પરનું બધું જાણવું નહીં
    પણ જે જાણવું તે સાચું જાણવું

---

* નાટક સમયસાર ગ્રંથ એવો છે

  - જેમાં સમજવાનું ઓછું
  - અને ભાવવાનું વધારે

* આત્મમહિમા વધારવાનો ગ્રંથ

- શ્રદ્ધાન	- વિચાર
- રુચિ	- ભાવના
- મહિમા	- લીનતા

Episode 227

છંદ ૧૯

સમ્યગ્જ્ઞાનીનું આચરણ

જ્ઞાનીનું આચરણ

I)

* પંડિત = સમ્યગ્જ્ઞાની જીવ
- ભેદજ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરી
- એક આત્માને જ ગ્રહણ કરે છે

* દેહાદિરૂપ અનેક
- અવસ્થાઓના વિકલ્પને છોડી દે છે

* વિવેકના કારણે
- પરમાં એકત્વ ન કરે
- જ્ઞાનધારા પ્રગટે - કર્મ / રાગધારાથી ભિન્નતા

* સંસારમાં છતાં
- Eg. Nurse Eg. નટની જેમ
- દ્વંદ્વો નષ્ટ - આત્મામાં એકત્વ રહે

II)

* મતિ - શ્રુત - અવધિ
- વગેરે ક્ષાયોપશમિક જ્ઞાનને
- પોતાનું સ્વરૂપ માનતા નથી

* તે અપૂર્ણ જ્ઞાનોને
- કર્મ સાપેક્ષ પર્યાય માની
- તેનાથી પણ ભિન્નતા

* તેના વિકલ્પો છોડીને
- પોતાનું નિર્વિકલ્પ આત્મસ્વરૂપ સંભાળે છે

* કેવળજ્ઞાનસ્વરૂપ આત્માને જ
- પોતાનું સ્વરૂપ માની
- ઉપયોગને શુદ્ધ કરે છે

* ઓછાં-વધતાં જ્ઞાનમાં
- અટકતા નથી
- પૂર્ણ જ્ઞાનસ્વરૂપને પોતાનું સ્વરૂપ જાણે / માને છે

III)

* ઇન્દ્રિયજન્ય સુખ / દુઃખનો ત્યાગ કરી
- આત્માનો અનુભવ કરી
- કર્મની નિર્જરા કરે છે

* ઇન્દ્રિયથી ઉત્પન્ન થતાં સુખ / દુઃખરૂપી
- જે વિભાવભાવો ત્યાગ કરી
- સ્વભાવમાં જોડાઈ કર્મનિર્જરા કરે છે

* જેમ જેમ કર્મ નિર્જરી જાય છે
- તેમ તેમ આત્માની શુદ્ધતા થતી જાય છે

* ઇન્દ્રિયસુખથી વિમુખ રહે છે
- Eg. Ladduમાંથી સુખ નથી - તેની કલ્પનાથી સુખ ભાસે છે
- ભોગકાળે - આત્માને સાંભરે છે

IV)

* પરભાવોનો ત્યાગ કરી
- સહજાત્મસ્વરૂપની ભાવનામાં સ્થિર થઈ

* આત્મસાધના કરી
- પરમાત્મપદને પામે છે
- પૂર્ણ સ્વરૂપને પ્રગટ કરે છે

* આત્મસમાધિને આરાધી
- રાગ-દ્વેષ-મોહનો ત્યાગ કરી
- પરમાત્મસ્વભાવનું આરાધન કરે છે

* રાગ-દ્વેષ-મોહને ત્યાગી
- ઉજ્જ્વળ ધ્યાનમાં લીન થઈને
- તેમાં સ્થિરતા લાવી - પરમાત્મપદ પામે છે

* જ્ઞાનમાત્ર
- પોતાને માને છે
- તેમાં જ લીનતાનો અભ્યાસ કરે છે

પ્રવચન–૩ તા. ૨૦–૧૦–૨૫ સવાર

Episodes 228 - 231

Episode 228

દિવાળી - ખોવાનો કે પ્રાપ્તિનો અવસર?

What is Diwali

* ૪ મોટાં પર્વ ભારતનાં

a) રક્ષાબંધન = બ્રાહ્મણ - ધર્મપ્રવૃત્તિ
monsoon સાધુસંગ
b) દશેરા = ક્ષત્રિય - શસ્ત્રપૂજા
Polish સાફ for war
c) દિવાળી = વૈશ્ય - ચોપડાપૂજન
monsoon ends ધંધો starts
d) હોળી = શૂદ્ર - મનોરંજન
વસંત પછી harvest time

* વીતરાગ ધર્મમાં

- 1st and 3rd celebrated
- રક્ષાબંધન - સાધુરક્ષા
- દિવાળી - નિર્વાણકલ્યાણક

* દિવાળી પર્વ

- Celebrated before ભગવાન મહાવીર - શ્રીરામ returns
- Vinobaji - દેહત્યાગ માટે

---

* ખોવાનો કે પ્રાપ્તિનો?

- ભગવાન મહાવીર - મોક્ષ પ્રાપ્ત
- ભગવાન મહાવીર - વિયોગ

* Eg. બેટીની વિદાય

- આનંદ and દુઃખ
- For Him - for us

* Eg. Chess

- Mother died
- Lets play 1 more game

* મોહરમ - ઈદ

- Not eat / drink
- Fast - સાધના

How to celebrate

* ગંભીર ખુશી

- Not dance / party
- ધ્યાન - ભક્તિ

* ધનતેરસ last દેશના

- ધન્ય તેરસ - last દેશના starts
- Then યોગરુંધન - દર્શન but no શ્રવણ

* ગણધર attend all વાણી

- All વ્યાખ્યાન of ભગવાન
- Unless આજ્ઞા થાય

* Celebrate by changing ગુણસ્થાનક

- Eg. Like ગૌતમસ્વામી ૬ - ૧૩
- અંતરંગ ફેરફાર

---

* દીપાવલી - line of lights

- દીપ + આવલી
- એક બુઝાય - બીજો પ્રગટે

* Eg. Gandhiji - salt march

- Team for મરવા - ઝંડો
- Before falling - ગોળી પૂરી not people

* દર ૧૨ વર્ષે

- વીરપ્રભુ - ગૌતમસ્વામી - સુધર્માસ્વામી - જંબૂસ્વામી
- Then શ્રુતકેવળી - આચાર્યો - યુગપુરુષો

---

* Eg. Laddu ધરવો / ખાવો

- અખંડ - because અખંડ સુખની પ્રાપ્તિ થઈ

* ભીતર દીપક પ્રગટાવો

- આત્મજ્ઞાન
- ભેદજ્ઞાનની કળા પ્રગટાવો

Episode 229

<u>છંદ ૨૦</u>

સમ્યગ્જ્ઞાનને સમુદ્રની ઉપમા

જ્ઞાનને સમુદ્રની ઉપમા	ગાથાર્થ
* સમુદ્રમાં - રત્નાદિ અનંત દ્રવ્યો રહે છે જ્ઞાનમાં પણ અનંત દ્રવ્યો પ્રતિબિંબિત થાય છે * સમુદ્ર - રત્નાદિરૂપ થઈ જતો નથી જ્ઞાનમાં જ્ઞેયો પ્રતિબિંબિત છતાં જ્ઞાન જ્ઞેયરૂપ થતું નથી	* જે જ્ઞાનરૂપ સમુદ્રમાં - અનંત દ્રવ્ય - ગુણ-પર્યાય સહિત - હંમેશાં ઝળકે છે છતાં - તે જ્ઞેયરૂપ થતો નથી - પોતાનું જ્ઞાયક સ્વરૂપ છોડતો નથી (અટળ છે)
	* Eg. આંખ મલિન જુએ પણ આંખ મલિન થતી નથી * જ્ઞેયોને જાણે છતાં તે જ્ઞાનસ્વભાવથી ચ્યુત થતો નથી જ્ઞેયરૂપ થતો નથી - જગતનું આકર્ષણ / દ્વેષ નથી
* સમુદ્રમાં જળ - નિર્મળ રહે છે આત્મામાં જ્ઞાન નિર્મળ રહે છે * સમુદ્ર - પરિપૂર્ણ રહે છે જ્ઞાન પણ પરિપૂર્ણ રહે છે * સમુદ્રમાં - લહેરો ઉત્પન્ન થાય છે જ્ઞાનમાં પણ મતિ-શ્રુતાદિ તરંગો હોય છે	* તે જ્ઞાનસમુદ્ર અત્યંત નિર્મળ છે - અને પોતાના પૂર્ણ રસમાં મોજ કરે છે * જેમાં મતિ-શ્રુતાદિ - પંચ પ્રકારની લહેરો (પર્યાય) ઊઠે છે - but જ્ઞાનસામાન્ય આત્માનું સ્વરૂપ છે
* સમુદ્ર - મહાન હોય છે જ્ઞાન પણ મહાન હોય છે * સમુદ્ર - અપાર હોય છે જ્ઞાન પણ અપાર હોય છે * સમુદ્રનું જળ - નિજાધારે રહે છે જ્ઞાન પણ નિજાધાર છે	* જે મહાન (વિશાળ) - અપરંપાર નિજાશ્રિત છે (પરદ્રવ્યને આધીન નથી) મહિમાવંત છે - વર્ણન અશક્ય છે
	* તે જ્ઞાન એક છે તોપણ અનેકતા સાથે છે જ્ઞેયોને જાણવારૂપ અનેકતા સહિત છે
* સમુદ્ર - સ્વરૂપે એક તરંગે અનેક હોય છે જ્ઞાન પણ જ્ઞાયકસ્વભાવની અપેક્ષાએ એક - જ્ઞેયો જાણવાની અપેક્ષાએ અનેક હોય છે	* આત્મસ્વભાવનો મહિમા પર્યાય કરે છે Eg. પોતાનો મહિમા તો મૂર્ખ જ કરે * આત્માનો મહિમા - પર્યાય કરે છે લક્ષ દ્રવ્યનો વેદન પર્યાય કરે

Episode 230

છંદ ૨૧

જ્ઞાનરહિત ક્રિયાથી મોક્ષ થતો નથી

જ્ઞાનરહિત ક્રિયાથી મોક્ષ નહીં

* છંદમાં -

  1st 2 lines - અન્ય મતની ક્રિયા
  2nd 2 lines - જૈનમતની ક્રિયા

---

* કોઈ અજ્ઞાની જીવ
  - આકરાં દુઃખ સહન કરે
  - પંચાગ્નિ તપ કરી શરીર બાળે (સૂકવી નાંખે)
  - અગ્નિના ધુમાડાનું પાન કરે (ગાંજો, ચરસ પીવે)
  - ઊંધે માથે ઝૂલે છે

---

* કોઈ અજ્ઞાની જીવ
  - સાધુવેષ ધારી પંચ મહાવ્રત પાળે
  - તપમાં લીન રહે
  - પરિષહાદિ કષ્ટ ઉઠાવે છે
  - મુનિપણાનું અભિમાન રહે છે

---

* એવા મુનિ પણ
  - Eg. અનાજના દાણા વિનાના ઘાસના પૂળા જેવા નિરર્થક છે
* આવા જીવોને મુક્તિ ન મળે
  - એકલી ક્રિયાથી મુક્તિ નથી
  - નિરર્થક છે

---

* Eg. જેમ વંટોળિયામાં પાંદડાં
  - જ્યાં ત્યાં અથડાયાં કરે તેમ
  - સંસારમાં ૪ ગતિમાં ભટક્યા કરે
* જેના અંતરમાં સમ્યક્ જ્ઞાન છે તેને
  - મોક્ષ મળે છે (જ્ઞાનકળા ખીલી છે)
  - એકલા ક્રિયાવાદી તો મિથ્યાત્વભાવમાં ભટકેલા છે
  - કરવું - ન કરવુંના વિકલ્પમાં જ રહે છે
  - આત્માના આશ્રય વિના શાંતિ પામતો નથી

Episode 231

<u>છંદ ૨૨</u> <u>વ્યવહારલીનતાનું પરિણામ</u>	<u>છંદ ૨૩</u> <u>વળી</u>
<u>ક્રિયામાં જ લીનતા</u>	<u>ભક્તિ / વ્રતથી નહીં</u>
* બાહ્ય ક્રિયામાં રાચ્યો અંતર્ભેદ ન કાંઈ a) કેવળ શરીરાશ્રિત ક્રિયામાં મગ્ન અને સંતુષ્ટ b) જેના અંતરમાં ભેદજ્ઞાન નથી પ્રગટ્યું * જે દીન થઈ પ્રભુને ભજ્યા કરે છે - અને એનાથી મોક્ષ મળશે એમ માને / ઇચ્છે છે - પણ આત્મદૃષ્ટિ કરતો નથી * પ્રભુમાં શ્રદ્ધા - ભક્તિ - કર્તાપણાની આસ્થા રાખે - દુઃખ હરશે - પાર કરશે - કર્તા માનવાથી કે અકર્તા માનવાથી કલ્યાણ થાય? * ભક્તિ દ્વારા આત્મદૃષ્ટિ થયે - આત્માની અલ્પજ્ઞતા - so દીન - સ્વરૂપદૃષ્ટિ થયે - આત્માની પૂર્ણતાનું ભાન - વીતરાગસ્વરૂપ જાણ્યે કલ્યાણ થાય * આમ વ્યવહારમાં લીન અને ભક્તિમાં દીન - છતાં મોક્ષ ન થાય - તત્ત્વદૃષ્ટિ / આત્મદૃષ્ટિ જ નથી - આત્મસ્વરૂપ જાણ્યા વિના મોક્ષ કેમ થાય? Eg. અળસિયું - નાગનું બચ્ચું	* ભગવાનનું સ્મરણ પૂજા-ભક્તિ કરવાથી અનેક પ્રકારનાં વ્રત-તપ, વાંચન કરવાથી કંઈ થતું નથી * કેમ કે મોક્ષસ્વરૂપ આત્માના અનુભવ વિના મોક્ષ થતો નથી આત્મદૃષ્ટિ અનિવાર્ય છે * શરીરાશ્રિત ક્રિયામાત્રથી નહીં - જ્ઞાન જરૂરી છે - જ્ઞાનમાં જ નિર્ણય / વેદન (અનુભવ) * જિનસ્વરૂપ જાણી ભક્તિ કરે - તો નિજસ્વરૂપ પર લક્ષ જાય - Eg. સ્વામી ગુણ ઓળખી સ્વામીને જે ભજે દરિશણ શુદ્ધતા તેહ પામે * જિનની સાચી ઓળખાણથી તો નિજનો મહિમા Eg. PM comes His introduction as - મહોલ્લો ચલાવે છે તે ખરું સન્માન નથી * માત્ર નામ રટવામાત્રથી થતું હોય તો Eg. સર્વ પોપટને થઈ જાય Eg. સર્વ બગલાને થઈ જાય Eg. સર્વ કોમાવાળાને થઈ જાય

પ્રવચન–૪ તા. ૨૦–૧૦–૨૫ બપોર

Episodes 232 - 234

Episode 232

Learn to Keep the Ego Silent

Ego - Acceptance

* Zen મંત્ર
  - Thanks for everything
  - No request / complaints
* Trust His timings
  - Eg. Bake cake
    40 minutes wait

---

* Acceptance - end of ego
  - Absence of interference
  - Arguing because of ego
* Ego creates
  - Mental narratives
  - Get trapped - experience miseries

---

* Ego in seva
  - Active mode - silent mode
  - Eg. Airplane mode
* અભાવ - પ્રભાવ
  - આલોચક - અનુમોદક
  - Eg. નિંદા - ear - dustbin

---

* ઉપગૂહન
  - સમ્યગ્દષ્ટિનાં ૪-૪ અંગ
  - Eg. Ring stolen
* Album - good photos only
  - Delete bad memories
  - Eg. Amjad Khan - judgemental

---

* Be like
  - Eg. Jamun - soft out - hard within
  - Eg. Coconut - hard out - soft within

Episode 233

<u>છંદ ૨૪</u>

<u>જ્ઞાન વિના મોક્ષમાર્ગ જાણી શકાતો નથી</u>

<u>જ્ઞાન વિના મોક્ષ નહીં</u>

* વિના પ્રયોજન કોઈ
  - ઉદ્યમ કરતો નથી
  - Eg. વાણિયો
* સ્વાભિમાન વિના કોઈ
  - સંગ્રામ લડતો નથી
  - Eg. દેશ / રાજ્યની લાજ રાખવા માટે
* વિના શરીર - ધર્મ ન થાય
  મોક્ષ ન મળે
  - દેહધારી જ ધર્મ કરી શકે
  - વ્યવહારકથન છે
* વિના શીલ કોઈ
  - સત્યવાન હોતો નથી
  - સત્યની પ્રાપ્તિ ન થાય
* વિના નિયમ (સંયમ - discipline) કોઈ
  - મોક્ષપદ પામતો નથી
  - Eg. માત્ર વાતો કરવાથી નહીં
* વિના પ્રેમ કોઈ
  - રસવિજ્ઞાન જાણતો નથી
  - નવ રસનું રહસ્ય - રસિકતા નહીં
* વિના ધ્યાન કોઈનું
  - ચિત્ત સ્થિર થતું નથી
  - મનની ગતિ અટકતી નથી
* વિના જ્ઞાન કોઈ
  - મોક્ષમાર્ગ જાણતો / પામતો નથી
  - આત્મજ્ઞાન વિના મોક્ષ નહીં
* જ્ઞાનશૂન્ય ક્રિયા કરવાથી
  - મોક્ષ થાય નહીં
  - શુભ બંધ (પણ નહીં)

Episode 234

છંદ ૨૫

જ્ઞાનનો મહિમા

આત્મજ્ઞાન ઉદિત થતાં

* જેના અંતરમાં જ્ઞાનનો ઉદય થયો હોય
  - સર્વ આત્મા અનાદિ-અનંત
  - જ્ઞાન માત્ર પદાર્થ છે
* અહીં સમ્યગ્જ્ઞાનની વાત છે
  - સમ્યગ્જ્ઞાનની જ્યોતિ પ્રગટી છે
  - આત્મજ્ઞાનનો ઉદય થયો છે
* તેની મતિ (બુદ્ધિ) મેલી થતી નથી
  - પર / પર્યાયમાં એકત્વ થતું નથી
  - વિભાવો દૂર થયા છે (મિથ્યાત્વની અપેક્ષાએ)

---

* જેનો બાહ્યભાવ નાશ પામી ગયો હોય
  - બહારનું જ્ઞાન છે પણ
  - એકત્વ નથી
* જે આત્મધ્યાનમાં નિપુણ હોય છે
  - આત્મામાં સ્થિર રહેવાની કળા જાણે છે

---

* જે જીવ જડ-ચૈતન્યને જુદાં જુદાં જાણે છે
  - જડ-ચેતન - સ્વભાવ-વિભાવ દ્રવ્ય-પર્યાયનું ભિન્નપણું જાણે છે
* જે કહે છે નિર્ણય થયો છે
  પણ પરિણામ પુદ્ગલ તરફ
  તેને થયો નથી

  પરિણામ ત્યાં જાય જ્યાં સુખ લાગે
  Eg. Kids go to mother's lap

---

* તે મોક્ષમાર્ગને સારી રીતે જાણીને

  આત્માનુભવ રુચિપૂર્વક કરે છે
* તેવા જીવો આત્મસ્વરૂપમાં
  રુચિ કરીને

  અધ્યાત્મની સીડી ચડે છે
  અને પોતાનું પરમાત્મસ્વરૂપ પ્રગટ કરે છે
* જ્યાં પોતાપણું થયું છે
  તે જ સર્વસ્વ મનાય છે

  Eg. નકામો પુત્ર - ૭ વ્યસનમાં પૂરો
  still willમાં એનું નામ
  Eg. નોકર - સેવા - માલિશ
  still willમાં નામ નહીં

છંદ ૨૬
વળી

ક્રિયાક્લેશથી નહીં
* નિર્જરા અધિકાર so Explains how નિર્જરા Happens / not happens
* અનેક પ્રકારની ક્રિયાના ક્લેશથી કોઈ મોક્ષને મેળવી શકતું નથી * પણ જ્ઞાનના પ્રકાશથી સહજમાં મોક્ષ મળે છે
* જાતજાતની ક્રિયાનાં કષ્ટથી મોક્ષપદ મળી શકતું નથી પણ આત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિથી અને ઉપયોગની શુદ્ધિ કરવાથી * તેમજ સિદ્ધ પરમાત્મા જેવી પોતાની જ્ઞાનકળાનું ધ્યાન કરવાથી વિના ક્લેશે મુક્તિ થાય છે
* બહુ ક્રિયા કરવાથી - મોક્ષમાર્ગ પામતો નથી - જોર ક્રિયા પર નહીં - જોર જ્ઞાન પર (attitude) * વ્યસ્તતાની આદત પડી છે - સંસારક્ષેત્રે તેમ ધર્મક્ષેત્રે * ભીતર રુચિ જાગે તો બહારનું સહજપણે ignored * લક્ષ - ત્યાગનો નહીં / ગ્રહણનો - સહજ મોક્ષ થાય - કામના પણ નહીં - મોક્ષ સ્થાનનું નામ નથી સ્થિતિનું નામ છે (આત્માની પર્યાય)

છંદ ૨૭
વળી

ઉપયોગ આત્મામાં જોડવાથી
* જ્ઞાન-વૈરાગ્ય શક્તિથી નિર્જરા નિર્જરાના વિકલ્પથી નિર્જરા થતી નથી
* જ્ઞાન સર્વ આત્મામાં પડેલું જ છે - તેને પોતપોતાની યોગ્યતા અને પુરુષાર્થથી ઉદિત કરી * અનેક પ્રકારનાં યોગ / યુક્તિ વડે સંસારથી મુક્ત થવાય નહીં
* જ્ઞાનકળા તો ઘટઘટ વિષે રહેલી છે - પણ તે મન-વચ-કાય યોગ / યુક્તિથી જાણી શકાતી નથી * જે પોતાના ઉપયોગને નિર્મળ કરે છે અને આત્મસ્વરૂપમાં જોડે છે તે પરિભ્રમણને દૂર કરી - મોક્ષપદ પામે છે
* ક્રિયાવિશેષથી કેવળજ્ઞાન તો Eg. બાહુબલિને જલદી થવું જોઈએ than ભરત - why 1 year * કષ્ટસહનમાં તો આર્ત્તધ્યાનનો ભાવ છે આનંદમાં કળા ખીલે છે * જ્ઞાનાનંદ કળા પ્રગટાવીને મુક્ત થવાય છે

પ્રવચન-૫ તા. ૨૧-૧૦-૨૫ સવાર

Episodes 235 - 237

Episode 235

અહો! જ્ઞાનીની દ્વંદ્વાતીત દશા

જ્ઞાની ઉદયોમાં

* પરિવર્તન inevitable
  - ઉદય changes
  - Eg. ઋષભદેવ ભગવાન Eg. રામજી
* સ્વીકાર of changes
  - Eg. Jeans torn
  - Eg. Viceroy dress - bandwala

---

* Life is like
  - Eg. Snakes and ladders
  - Eg. સુખ-દુઃખ - mehman / member
* દ્વંદ્વ
  - Eg. Voltaire french
  - આકર્ષણ-વિકર્ષણ

---

* જ્ઞાની
  - Eg. છ ઋતુમાં same
  - Eg. સોનાને કાટ નહીં
* સત્સંગ - કુસંગ
  - Eg. કુંભમેળો
  - Eg. Lion - tiger - donkey - grass

---

* ભક્તિ
  - Not impressed Eg. By loud singing
  - How many insults digested
* Mechanical
  - Eg. આગ - દાઝે
  - ન દાઝે - આગનું ચિત્ર

Episode 236

છંદ ૨૮

અનુભવની પ્રશંસા

અનુભવની પ્રશંસા	વિશેષાર્થ
* અનુભવરૂપ ચિંતામણિ રત્નનો પ્રકાશ જેના અંતરમાં / હૈયામાં થઈ ગયો છે * તે ચાર ગતિનાં પરિભ્રમણનો નાશ કરી નાખે છે અને પવિત્ર મોક્ષપદને પામે છે * તે કોઈ પણ પ્રકારની - ઈચ્છારહિતતાનું ચારિત્ર પાળે છે - આસ્રવનિરોધ કરી - સંવર નિર્જરા કરે છે * તેના રાગ-દ્વેષ થોડા જ વખતમાં ટળી મોક્ષ પામે છે તેથી તેની કોઈ ગણતરી નથી	* ચિંતન કરવાથી સુખ પ્રાપ્ત થાય આત્માનુભવ તો ચિંતનથી પરે થઈ નિર્વિકલ્પ થયે પ્રાપ્ત થાય * નિર્ણય / પ્રતીતિ થતાં સ્વરૂપમાં સહેજે તેમાં સ્થિર થાય છે * જગતમાં સારરૂપ કંઈ ન લાગે દિશા ખોટી તો મહેનત waste Eg. Kid - only mother's lap * અનુભવની પ્રશંસામાં અનુભવનો નહીં - પણ ત્રિકાળીનો જ મહિમા ગાયો છે
* જેના અંતરમાં આત્મસ્વરૂપના અનુભવરૂપી ચિંતામણિ રત્ન પ્રગટ થયું છે - તે જીવ	* તે પવિત્ર જીવ ચતુર્ગતિ નાશ - મોક્ષ પામે છે કોઈ પણ ગતિમાં હોય - સંસારભાવ નથી * સંવર - નિર્જરા સાધે - નૂતન બંધ નથી (મિથ્યાત્વ + અનંતાનુબંધી) - પૂર્વકૃતની નિર્જરા છે
* પવિત્ર થઈને ચારે ગતિનું ભ્રમણ દૂર કરે છે ત્વરાથી શિવપદ પામે છે * તે આશાથી કોઈ ક્રિયા કરતા નથી - ઉદાસીન રહી સંવર ધારણ - આત્મધ્યાનમાં રહી નિર્જરા કરે છે	* વિકાર રહેતા નથી - મિથ્યાત્વ સહિતના રાગ-દ્વેષ નહીં - એકત્વ વિનાના અલ્પ રાગ-દ્વેષ * ભવ અલ્પ - અનંત સંસાર નથી ભાર અલ્પ - પરિગ્રહનો / વિકલ્પોનો
* તેવા જીવોને વિકાર હોતો નથી a) કર્મનો ભાર હોતો નથી b) પરિભ્રમણનો ભય હોતો નથી * કારણ કે તેઓ તો a) અનુભવમાં લીન થઈને b) આત્માનંદ ભોગવે છે	* આવું તેને થાય છે જેના હ્રદયમાં અનુભવરૂપ ચિંતામણિ રત્નનો પ્રકાશ થયો છે

Episode 237

છંદ ૨૯

સમ્યગ્દર્શનની પ્રશંસા

સમ્યગ્દર્શનની પ્રશંસા

* અનુભવ સહિતની પ્રતીતિ
  તે સમ્યગ્દર્શનની વાત છે

  ૬ મહિનામાં એક વાર અનુભવ થાય જ

I)

* જેના હૃદયમાં સત્યરૂપ

  સૂરજ ઉદિત થયો છે
  અંતરમાં જ્ઞાનકળા પ્રગટી

* આત્મજ્ઞાનરૂપ સૂર્યનો
  ઉદય થઈ ગયો છે

  સ્વનું જાણપણું થયું છે

* પૂર્ણ વિશ્વને જાણે કે
  ન જાણે - સ્વને જાણે છે

  પરનું આટલું જ જાણે કે
  હું કે મારું નથી

* અને નિર્મળ મતિરૂપ કિરણોથી

  મિથ્યાત્વ અંધકાર નષ્ટ
  થઈ ગયો છે

II)

* જેની સમ્યગ્દષ્ટિ સાથે

  રાગ-દ્વેષને કોઈ સંબંધ નથી
  ભિન્નતા જ વર્તે છે

* Eg. ભંગીનો છોકરો - બ્રાહ્મણના ઘરમાં

  તોપણ ઘર તો બ્રાહ્મણનું જ
  તેમ શુદ્ધાત્મા - પ્રતીતિ અને પરિણતિમાં

* સમતા સાથે જેને પ્રેમ છે

  મમતાથી વિરોધ છે
  પ્રીતિ બંધાણી - સ્નેહ તોડી નાંખ્યો છે

* Eg. Kid play - catch father
  take to jail

  - No ભય / અણગમો
  - તેમ સમત્વ in all situations

III)

* જેને આંખના પલકારામાત્રમાં

  મોક્ષ મળી શકે છે
  કટાક્ષમાત્રથી - દષ્ટિમાત્રથી

* દષ્ટિમાં શુદ્ધાત્મા so

  - Not lot of શ્રમ of કાયાક્લેશ
  - Without lot of effort

* Eg. સુંદર સ્ત્રી - to love
  Not lot of effort - દષ્ટિમાત્રથી

  દષ્ટિમાં શુદ્ધાત્મા - પરમાં મન ભટકતું નથી

* Eg. રાજાની આંખોથી જ કાર્યો થઈ જાય

  પરની ક્રિયા કરે તોપણ - સ્વમાં સ્થિર રહે છે

IV)

* એવા સમ્યગ્જ્ઞાની જીવના

  વિષયભોગ તે સમાધિ છે
  સર્વ ભોગ નિર્જરા હેતુ - ઈચ્છાનો ઉદ્રેક નથી

* હાલવું - ચાલવું તે યોગાસન છે
  બોલવું તે મૌન છે

  દરેક ક્રિયામાં - સહજ સમાધિ છે

* Eg. પ્રેમીને પ્રેમપાત્ર જ હોય
  ક્રિયા ભલે ગમે તે હોય

  સ્વની પ્રતીતિ - લક્ષ - અનુભૂતિ

* ડોલે તે યોગાસન
  બોલે તોપણ મૌન

  પોતાની ક્રિયા માનતો નથી

* Eg. ઘંટી / train ચાલે
  પોતે સ્થિર

  Eg. Kabirji song - સાધો સહજ સમાધિ ભલી

પ્રવચન-૬ તા. ૨૧-૧૦-૨૫ બપોર

Episodes 238 - 243

Episode 238

Practice of Spiritual Post-mortem

Be non-reactive

* Post-mortem
  - પ્રસંગોનું - Eg. Spoke rudely like Draupadi
  - પરિણામોનું - belief

* Don't get drawn
  - In other's negative energy
  - Draw in your positive energy
* Don't be scared of ઉદય
  - Eg. Husband - wife - ઠંડા પાણીથી
  - Face it

* Obesity of mind
  - More harmful than body
* સંકલ્પ-વિકલ્પની મંદતા
  - Eg. Airlifted - no traffic
  - Eg. Treadmill - not move ahead but cut calories

Episode 239

છંદ ૩૦

પરિગ્રહના કથનની પ્રતિજ્ઞા

પરિગ્રહમાં આસક્ત

I)

* જેનું મન પરિગ્રહમાં આસક્ત છે

  તેને આત્મસ્વભાવ - પરભાવની
  ખબર હોતી નથી

* પરિગ્રહમાં મન લીન હોવાથી

  પર્યાયની શુદ્ધતા થતી નથી
  કારણ કે સ્વભાવ / વિભાવનો વિવેક નથી

---

* મૂર્ચ્છાને પરિગ્રહ કહ્યો

  પરસંયોગમાં એકત્વ - મમત્વ

  Eg. તિર્યંચ / નારકી - nothing outside - but પરિગ્રહી because ઈચ્છા

* લાભાંતરાયનો ઉદય તેથી
  પ્રાપ્ત ન થાય - પણ ઈચ્છે છે

  સાધનો જોઈએ છે

* જ્ઞાનીને પરનો સંયોગ હોય
  પણ ચિત્ત તેમાં રમતું નથી

  Eg. પાણીમાં નાવ - નાવમાં પાણી

II)

* એટલા માટે પરિગ્રહને

  અવિવેકનો ખજાનો કહ્યો છે
  પરિગ્રહનો પ્રેમ - અજ્ઞાનનો ખજાનો છે

* તે બહિરાત્મા હોવાથી તેને

  પરિગ્રહ જ પ્રિય લાગે છે
  રાગ-દ્વેષને લીધે હંમેશાં વિભાવમાં જ રહે છે

* Eg. Sandcastles on beach

  - Elders know - so not attached
  - Kids don't know - so attached

* પરિગ્રહી પણ દુ:ખી દેખાય છે
  નિષ્પરિગ્રહી મુનિ સુખી દેખાય છે

  તેથી સંયોગથી સુખ - ભ્રાંતિ છે

* મિથ્યાત્વ = પરમાં ઈષ્ટાનિષ્ટ બુદ્ધિ
  પરિગ્રહ = પ્રાપ્ત કરવાનો ભાવ

  બે વચ્ચેનો તફાવત

હવે શ્રીગુરુ કહેશે

III)

* આ તો પરિગ્રહના ત્યાગની

  સમુચ્ચય વાત કરી
  સામાન્ય રીતે ત્યાગની વાત કરી

* હવે પોતાનો - પરનો ભ્રમ

  દૂર કરવા સદ્‌ગુરુ
  ઉત્સાહપૂર્વક[૧] ઉપદેશ આપે છે

* ભ્રમ દૂર કરવા માટે

  શ્રીગુરુ તત્પર[૨] થયા છે તેથી
  પરિગ્રહના વિશેષ ભેદ કહેશે

IV)

* પરિગ્રહના ત્યાગ અને
  પરિગ્રહના વિશેષ અંગને

  કહેવા માટે ઉત્સાહપૂર્વક સાવધાન થયા છે

* પરિગ્રહ - તેના ભેદ - તેનો ત્યાગ

  સમજાવવા શ્રીગુરુ ઉદ્યમી
  તત્પર - ઉત્સાહપૂર્વક સાવધાન થયા છે

* Different forms of ત્યાગ
  એ વિશેષ ઉપદેશ હવે કરશે

Episode 240

<u>છંદ ૩૧</u>

<u>સામાન્ય-વિશેષ પરિગ્રહનો નિર્ણય</u>

<u>વિશેષ ભેદ of પરિગ્રહ</u>

* આત્મા સિવાય સર્વ

  ચેતન-અચેતન પદાર્થનો
  ત્યાગ તે પરિગ્રહત્યાગનો
  સામાન્ય વિચાર છે

* તથા પરિગ્રહનો અનેક
  પ્રકારે ત્યાગ કરવો તે

  વિશેષ વિચાર છે

---

* જેટલી પરવસ્તુ છે તે
  બધી ત્યાગવા યોગ્ય છે

  આને સામાન્યપણે
  પરિગ્રહના ત્યાગનો
  વિચાર જાણવો

* તે વસ્તુ જાતજાતની છે

  અને તેનો જુદો જુદો
  વિચાર કરી તેને
  ત્યાગવાનો ભાવ કરવો

* આને વિશેષ પરિગ્રહત્યાગનો વિસ્તાર

  સમજવો

---

* સમાજમાં પરવસ્તુનો
  ત્યાગ થાય છે

  - પણ અજ્ઞાનનો ત્યાગ થતો નથી
  - પરમાં સુખબુદ્ધિ
  - પરમાં ઈષ્ટ-અનિષ્ટ ભાવ
  - લાભ-હાનિ ભાવ
  - મમત્વ ભાવ

---

* મિથ્યાત્વ, રાગ, દ્વેષ આદિ
  ૧૪ અંતરંગ પરિગ્રહ

  ધન-ધાન્યાદિ
  ૧૦ બાહ્ય પરિગ્રહ

* આ બધાંનો ત્યાગ

  એ સામાન્ય ત્યાગ છે

* અને મિથ્યાત્વનો ત્યાગ,
  અવ્રતનો ત્યાગ, કષાયનો ત્યાગ,
  કુકથાનો ત્યાગ, પ્રમાદનો ત્યાગ,
  અભક્ષ્યનો ત્યાગ, અન્યાયનો ત્યાગ

  આદિ વિશેષ ત્યાગ છે

Episode 241

<u>છંદ ૩૨</u>

<u>પરિગ્રહ રહેવા છતાં પણ
જ્ઞાની અપરિગ્રહી છે</u>

<u>ગાથાર્થ</u>	<u>વિશેષાર્થ</u>
* પૂર્વકર્મના ઉદયથી સુખ-દુઃખ ભોગવે છે પણ જ્ઞાની તેમાં આસક્ત નહીં * જ્ઞાની જીવ પોતાના જ્ઞાનમાં (જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવમાં) મગ્ન રહે છે અનાસક્તભાવે ભોગવે છે * તેથી તે પરિગ્રહ સહિત હોવા છતાં નિષ્પરિગ્રહી કહેવાય છે	* પૂર્વકર્મના ઉદયના કારણે પરિગ્રહ વચ્ચે દેખાય Eg. ચક્રવર્તીપણાનો ઉદય - ભરતને * ક્રિયામાં engaged હોય - ત્યારે રસ લેતાં દેખાય છે - પરંતુ તેઓ જ્ઞાનમાં જ મગ્ન રહે છે * પક્ષપાત નથી પરંતુ - યોગ / ઉપયોગની કળા છે પારંગત છે માટે * શ્રદ્ધારૂપ ઉદાસીનતા - 4th સંયમરૂપ ઉદાસીનતા - 5th સર્વસંગપરિત્યાગરૂપ ઉદાસીનતા - 6th
* જ્ઞાની પૂર્વકર્મના ઉદયથી - જે શુભાશુભ કાર્ય થાય છે - તેને જાણે છે * છતાં તેમાં મમતા રાખતા નથી - તેઓ તો માત્ર પોતાના જ્ઞાનસ્વરૂપમાં જ લીન રહે છે * પરિગ્રહનો - સંયોગ / વિયોગ થાય - તેને વિષે હર્ષ-શોક કરતા નથી * આવી એમના મનમાં - પરમાં ઉદાસીનતા છે - ઉત્સાહ નથી - સ્વમગ્નતા છે - વીતરાગભાવ છે * આવા જ્ઞાનીપુરુષ - પરિગ્રહવંત કહેવાય નહીં - નિષ્પરિગ્રહી જ કહેવાય છે - પક્ષ બદલાયો છે * જ્ઞાનીને રાગ થાય તોપણ - રાગનો રાગ નથી - ભિન્નતા વર્તે છે	* ઉદાસીનતા - not ઉદાસ - Not દુઃખી or serious - But અલિપ્ત * આનંદની મસ્તી એટલી કે પર is ignored Eg. Luxurious cruise - Alibaugની નાવડી * 'ભોગવે છે' - એનો વિચાર કરવો - તો ભેદજ્ઞાન પ્રગટે * શ્રદ્ધાની ધારા - તેમને નિર્લેપ રાખે છે - ઉદાસીન - ઊંચે આસને * તેથી શ્રદ્ધા અપેક્ષાએ - નિષ્પરિગ્રહી કહેવાય - વ્યવહાર અપેક્ષાએ પરિગ્રહી કહેવાય

Episode 242

છંદ ૩૩

કેમ?

ગાથાર્થ	વિશેષાર્થ
* સંસારમાં જેટલા મનોવાંછિત ભોગવિલાસો છે તે બધા અસ્થિર છે * તે પ્રયત્ન કરવા છતાં પણ સ્થિર રહેતા નથી Eg. શરીર, ધન, રાખ્યા રહેતા નથી સંબંધ આદિ	* દુનિયામાં જે મનોવાંછિત ભોગો છે - તે કેવા છે? - અસ્થિર / અનિત્ય * પ્રયત્ન છતાં સ્થિર રહેતા નથી - તેનો કોઈ એક માલિક હોતો નથી - Eg. Currency flows
* તેમજ ભોગના જે ભાવો તે પણ વિનાશી છે ચંચળ ધર્મવાળા છે * ભોગ અને ભોગ ઈચ્છા આ બન્નેમાં એકરૂપતા નથી અનેકતા છે - નાશ પામવાવાળાં છે	* થોડા સમયમાં અસાર ભાસવા લાગે - Eg. Car, house, etc. - Eg. દ્વારિકા દહન - લંકા દહન * એને કામ ન આવે તેથી - અસ્થિર અને અસાર - Eg. સકળ જગત એઠવત્ - સ્વપ્ન સમાન
* ભોગસામગ્રી - ભોગપરિણામ - Both વિનાશી - માત્ર આત્મસ્વરૂપ અવિનાશી * એકતા નથી - ઈચ્છાકાળે - સામગ્રી નથી - સામગ્રીકાળે - ઈચ્છા નથી	* ભોગપરિણામ પણ અસ્થિર છે Changes for different reasons Eg. રાવણ - મંદોદરી - છતાં સીતા * પદાર્થ અને તેની અભિલાષા - બન્ને અસ્થિર - એકતા નથી - તેથી મૂર્ખ જ તેવાની ઈચ્છા કરે
* તેથી જ્ઞાનીઓને - આવી ઈચ્છા થતી નથી - આને તો મૂર્ખ જ ઈચ્છે છે * જ્ઞાની તો સતત - જ્ઞાનસ્વરૂપમાં સાવધાન રહે છે - પરમાં રાગ (ઈચ્છા) કરતા નથી * તેથી જ્ઞાનીઓને - પરિગ્રહરહિત કહ્યા છે - પરિગ્રહવંત નહીં - કારણ કે તેમને ઈચ્છા નથી	* જ્ઞાનીને તેની ઈચ્છા થતી નથી - સદા આત્મજાગૃતિ રહે - તેથી પરપદાર્થની સ્પૃહા નહીં * સાવધાન - why? - અજ્ઞાન તો ગયું પણ - પૂર્વસંસ્કાર જાગૃત ન થાય * અજ્ઞાની અપરિગ્રહી છતાં બંધ જ્ઞાની પરિગ્રહી છતાં અબંધ / નિર્જરા

Episode 243

<u>છંદ ૩૪</u> <u>દૃષ્ટાંત</u>	<u>છંદ ૩૫</u> <u>દૃષ્ટાંત</u>
<u>રંગરેજ</u> * કોઈ સફેદ વસ્ત્રને - ફટકડી - લોધર - હરડેનો પુટ દીધા વિના મજીઠ(લાલ)માં બોળવામાં આવે - રાત-દિવસ તેમાં જ ડુબાડી રાખે - તોપણ તે વસ્ત્ર એકદમ લાલ થાય નહીં - થોડી સફેદી રહી જ જાય * તેમ સમ્યગ્દષ્ટિવંત જીવ - રાગ-દ્વેષ-મોહના પુટ વિના રાત-દિવસ પરિગ્રહના ઢગલામાં રહે - છતાં પૂર્વકર્મની નિર્જરા કરે છે તે નવાં કર્મને બાંધતો નથી કારણ કે તે જગતનાં સુખ ઈચ્છતો નથી - શરીર ઉપર રાગ રાખતો નથી (સર્વાર્થસિદ્ધ કે ચક્રવર્તી ભોગ)	<u>Extracting honey</u> * જેમ કોઈ બળવાન પુરુષ (ભીલ) - જંગલમાં જઈ મધપૂડો લઈ આવે - મધમાખીઓથી ઘેરાયેલો છતાં - કામળી (ધાબળો) ઓઢેલો હોવાથી તેને માખીઓનો ડંખ લાગતો નથી * તેવી જ રીતે સમ્યગ્દષ્ટિ જીવ - ઉદયની ઉપાધિ હોવા છતાં - મોક્ષમાર્ગની સાધના કરે છે - સ્વરૂપસમાધિમાં જ રહે છે * જ્ઞાનરૂપ બખ્તર સહજભાવે ધારણ કરેલું હોવાથી - આનંદમાં જ રહે છે - વ્યાકુળતા થતી નથી - ભય / સ્પૃહા વિના - કર્મની નિર્જરા જ કરે છે
* બનારસીદાસજીના સમયમાં રંગરેજો ઘણા - તેથી આ દૃષ્ટાંત * રાગાદિ element નથી તેથી પરિગ્રહનો રંગ લાગતો નથી - અબંધ / નિર્જરા * આ વાત - અનંતાનુબંધીની અપેક્ષાએ નહીં તો ૪-૫-૬ ગુણસ્થાનકમાં ફેર જ ન રહ્યો * સંયોગોની ઉપસ્થિતિ is not પરિગ્રહ સંયોગોનો ત્યાગ is not અપરિગ્રહ (અધ્યાત્મ અપેક્ષાએ)	* સમ્યગ્દષ્ટિ જીવ knows કળા of swimming in પુણ્યોદય and પાપોદય * સમ્યગ્દષ્ટિ માટે - તે સર્વ સંયોગો છે - અજ્ઞાની માટે પરિગ્રહ છે * જ્ઞાની knows - Art of living - So only leaving * Eg. વિમાન - સ્થિર - great speed - જ્ઞાની - સ્થિર - But ભીતર પ્રચંડ પુરુષાર્થ